

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.120
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Шереметі Лідії Миколаївні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, доцента, професора кафедри теорії та методики
фізичної культури Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника **Остапяка Зіновія Миколайовича**
на дисертаційну роботу **Кравця Андрія Степановича**
**«Фізична терапія осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння
та остеоартроз кульшового суглоба»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона
здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. Остеоартроз є важливою соціально-медичною проблемою, значення якої зростає у зв'язку з підвищенням його поширеності за рахунок збільшення тривалості життя населення та частоти ожиріння. Експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я визнали ожиріння новою хронічною епідемією нашого часу. За останніми оцінками ВООЗ, понад мільярд людей у світі мають надмірну масу тіла. Ожиріння є одним з важливих факторів ризику виникнення та прогресування остеоартрозу, тому зниження маси тіла хворих має першорядне значення в його лікуванні.

Ожиріння впливає як на розвиток, так і на прогресування захворювань опорно-рухового апарату, включаючи остеоартроз, запальні захворювання суглобів, біль у нижній частині спини.

Численні роботи послідовно продемонстрували зв'язок ожиріння з поширеністю та важкістю остеоартрозу колінного та кульшового суглобів, суглобів кистей рук. Проведені дослідження доводять, що ожиріння часто передуює розвитку остеоартрозу суглобів та збільшує ризик прогресування рентгенологічних змін у них.

Під цим кутом зору важливо визначити ефективність корекції функціональних ознак остеоартрозу, який перебігає на фоні ожиріння, засобами фізичної терапії з урахуванням супутньої коморбідної патології у осіб похилого віку.

Тому потреба у створенні програм відновлення осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, визначає актуальність рецензованої дисертаційної роботи Кравця Андрія Степановича.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль автора полягала в систематизації особливостей перебігу остеопорозу та ожиріння, супутнім їм ускладнень в контексті визначення реабілітаційних потреб у осіб похилого віку; у розробці програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, у її практичному впровадженні та оцінюванні отриманих результатів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Кравця Андрія Степановича є ґрунтовним науковим дослідженням, у якому основні наукові положення, висновки повністю відповідають меті та завданням дослідження, а також базуються на наведеній статистичній обробці отриманих даних, що підтверджує результати дослідження. У дисертаційній роботі були використані адекватні меті та завданням методи дослідження, які характеризували функціонування організму осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба. Отримані результати базуються на достатньому фактичному матеріалі, що гарантує належну достовірність та обґрунтованість основних наукових положень роботи та сформульованих у ній висновків.

Дослідження, що проводилися для отримання даних, забезпечувалися достатньою кількістю залучених до дослідження осіб, отриманих числових даних та їх коректною статистичною обробкою, валідних для науковців, що займаються дослідженням в галузі ревматології та геріатрії, що свідчить про відтворюваність та надійність отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад для створення комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба. Вперше на підставі аналізу динаміки клінічного перебігу остеоартрозу кульшового суглоба в осіб похилого віку з саркопенічним ожирінням для них науково обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії в довготривалому періоді реабілітації, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ (амбулаторних сесій, колового тренування, дозованої ходи, програми National Center for Geriatrics and Gerontology–Home Exercise Program for Older People), телереабілітації, постізометричної релаксації, мануальної мобілізації та кінезіологічного тейпування кульшового суглоба, освітнього компонента. Вперше комплексна програма фізичної терапії побудована з позицій корекції ознак остеоартрозу кульшового суглоба у пацієнтів похилого віку з ожирінням

не тільки як суглобової дисфункції, але й з позицій геріатричного статусу – наявності саркопенії, порушень рівноваги, ризику падіння, депресії.

Повнота викладу одержаних результатів

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 246 сторінок. Дисертація містить 43 рисунки, 36 таблиць та 8 додатків. Список використаних джерел містить 225 найменувань. Результати, які наведені у дисертаційній роботі, є новими і оригінальними та не містять запозичень з наукових робіт інших авторів.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає читачам загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження.

Всі частини дисертаційної роботи Кравця А.С. логічно пов'язані між собою та відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі 3 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у періодичному виданні України, включеному до наукометричної бази Scopus; 6 опублікованих тез конференцій. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації та отримані автором наукові результати.

Оцінка змісту дисертації.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, представлено результати дослідження.

Розділ 1. «Остеоартроз та його коморбідність з ожирінням у контексті реабілітаційного втручання». У цьому розділі проводиться аналіз клінічного перебігу остеоартрозу кульшового суглоба. З літературних джерел також визначаються особливості коморбідності остеоартрозу, ожиріння та саркопенії. Аналіз сучасних реабілітаційних підходів до корекції стану здоров'я хворих з остеоартрозом дозволяє характеризувати їх проблемні невисвітлені моменти.

Розділ 2 «Методи та організація дослідження». У даному розділі дисертаційного дослідження описані методики обстеження осіб похилого віку,

хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, наведено принципи формування груп пацієнтів, їх розподіл, критерії включення та виключення, етапи та дизайн дослідження.

Розділ 3 «Функціональний стан організму осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба» містить інформацію щодо результатів визначення функціонального стану кульшового суглоба, параметрів антропометричних та біомпедансних маркерів ожиріння, показників геріатричного статусу та коксо-вертебрального синдрому. Висвітлено, що наявність цієї коморбідності негативно впливає на стан здоров'я хворих, спричиняючи зміни, що відображаються у методах обстеження, що характеризують всі домени Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Розділ 4 «Комплексна програма фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба» містить докладну інформацію щодо принципів створення програми фізичної терапії, її змісту, календарного плану, поєднання методів, їх теоретичне обґрунтування. Описано методичні підходи до створення програм терапевтичних вправ, постізометричної релаксації, мануальної мобілізації кульшового суглоба, кінезіологічного тейпування, освітнього компоненту. Представлено дозування застосованих методів. Поєднання представлених засобів фізичної терапії забезпечувало вплив на показники всіх доменів МКФ. Розділ ілюстрований авторськими фотографіями та схемами процесу фізичної терапії.

Розділ 5 «Динаміка функціонального стану організму осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба під впливом комплексної програми фізичної терапії» присвячений опису результатів впровадження програми фізичної терапії. Висвітлено, що висока її ефективність характеризується покращенням результатів функції кульшового суглоба, зменшенням вираженості ознак геріатричних синдромів, коксо-вертебрального синдрому, покращенням антропометричних параметрів.

У висновках наведені узагальнюючі підсумки роботи.

Додатки містять опис застосованих шкал та опитувальників, акти впровадження, опис виконання вправ колового тренування, комплекси вправ NCGG-NEPOP.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба, що сприяло зменшенню вираженості дисфункції кульшового суглоба (зменшенню больового синдрому, покращенню амплітуди рухів, здатності виконання різних активностей), покращенню антропометричних параметрів (зменшення вмісту жирової тканини та збільшення м'язової), покращенню геріатричного статусу (зменшення м'язової слабкості, ризику падіння, покращення статичної та динамічної рівноваги, зменшення проявів депресії та ознак локомоторного синдрому), зменшенню вираженості ознак коксо-вертебрального синдрому (покращенню гнучкості хребта, збільшенню сили м'язів–розгиначів спини,

нормалізації активностей, пов'язаних з функціонуванням хребта, зменшенню кінезіофобії); покращенню стану пацієнтів за оцінюванням за базовими наборами Класифікатора функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я при остеоартрозі та при ожирінні; а також у визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії. Отримані результати впроваджені у практичну діяльність закладів охорони здоров'я відповідного профілю та вищих навчальних закладів, що займаються підготовкою фахівців в галузі фізичної терапії, ерготерапії.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Кравця Андрія Степановича оформлена згідно вимог МОН України.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення Кравцем А.С. вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Кравця А.С. не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю та підтримуючи більшість висновків до дисертації та положень, які мають ознаки наукової новизни та виносяться на захист, звертаємо увагу на окремі положення, які, на наш погляд, потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень під час публічного захисту дисертації.

- Текст дисертації містить велику кількість англійських скорочень, що дещо ускладнює сприйняття роботи;
- У розділі 2 доцільно було зазначити, який лікар виставляв діагноз остеоартрозу; чи отримували пацієнти лікування щодо корекції його ознак;
- Ілюстрації та схеми у розділі 4 доцільно було б подати комплексами у додатках до дисертаційної роботи;
- Оскільки автор не виділив аналіз та обговорення результатів дослідження в окремий розділ, доцільним було б збільшити об'єм обговорення результатів у третьому та п'ятому розділах (аналіз та обговорення доцільності призначення застосованих засобів фізичної терапії наведені у розділі 4 достатньо докладно).

У процесі рецензування роботи виникла низка питань до здобувача:

1. Для корекції ознак дисфункції кульшового суглоба Ви застосовуєте метод кінезіологічного тейпування. За даними літератури, він має дискутабельну ефективність у процесі реабілітаційного втручання. Які

механізми дії кінезіологічного тейпування Ви вважаєте найбільш обґрунтованими при його використанні у обстеженого контингенту хворих?

2. У розділах 3 та 5 описана позитивна динаміка пацієнтів з остеоартрозом обох груп. Якими найвираженішими змінами характеризувався стан осіб основної групи, які займались за розробленою Вами комплексною програмою фізичної терапії, та з чим Ви це пов'язуєте?

Наведені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження та науковий рівень отриманих результатів у цій роботі, яка по своєму науковому рівню, актуальності виконаних досліджень, практичному значенню, об'єму та оформленню є завершеною працею, а отримані в ній результати є новими та науково обґрунтованими.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Кравця Андрія Степановича «Фізична терапія осіб похилого віку, хворих на саркопенічне ожиріння та остеоартроз кульшового суглоба» за актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, науковою і практичною цінністю отриманих результатів і висновків, формою викладу є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її автор Кравець Андрій Степанович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

доктор медичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методики
фізичної культури Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника

Зіновій ОСТАПЯК